

فهرست

عنوان ..... صفحه

مقدمه ۱۵

بخش اول: کلیات

مبحث اول: تاریخچه مختصر قوانین داوری در ایران ۲۱

مبحث دوم: محاسن و معایب داوری ۲۴

گفتار اول: محاسن داوری ۲۴

۱- تخصصی بودن ۲۴

۲- تمایل به سازش و اجرای داوطلبانه ۲۵

۳- محرمانه بودن ۲۵

۴- سرعت داوری ۲۶

گفتار دوم: معایب داوری ۲۶

۱- ابزاری برای سوءاستفاده ۲۶

۲- طولانی شدن پروسه به علت نقص قانون ۲۷

۳- عدم مسئولیت انتظامی داور ۲۸

۴- عدم رسیدگی ماهیتی دادگاه‌ها در مقام اعتراض به رای داور ۲۹

۵- هزینه داوری ۲۹

مبحث سوم: انواع داوری ۳۲

گفتار اول: داوری داخلی، بین‌المللی، خارجی ۳۲

بند اول: معیار تشخیص ۳۲

بند دوم: تفاوت‌های عملی داوری داخلی و داوری بین‌المللی ۳۴

۱- تفاوت از حیث نوع اختلافات تحت حاکمیت ۳۴

۲- تفاوت از حیث نحوه ابلاغ ۳۵

۳- تفاوت از حیث شرایط شکلی درخواست داوری ۳۶

۴- تفاوت در خصوص انصراف از حق ایراد ۳۶

- ۳۷..... ۵- تفاوت از حیث دادگاه صالح در امور داوری
- ۳۹..... ۶- تفاوت از حیث قابلیت تجدیدنظر از تصمیم دادگاه در دعوی ابطال رای داور
- ۴۰..... ۷- تفاوت از حیث نحوه و زمان ایراد وجود شرط داوری
- ۴۱..... ۸- تفاوت از حیث تقاضای تامین خواسته یا دستور موقت
- ۴۲..... ۹- تفاوت از حیث نحوه تعیین داور
- ۴۳..... ۱۰- تفاوت از حیث تشریفات جرح
- ۴۵..... ۱۱- تفاوت از حیث استقلال شرط داوری و اختیار داور در صدور رای بطلان قرارداد
- ۴۵..... ۱۲- تفاوت از حیث نحوه ورود ثالث در داوری
- ۴۶..... ۱۳- تفاوت از حیث ضرورت ذکر علت عدم امضای سایر داوران
- ۴۷..... ۱۴- تفاوت از حیث لزوم ذکر تاریخ و محل داوری در رای داور
- ۴۷..... ۱۵- تفاوت از حیث اهمیت مهلت داوری
- ۴۸..... ۱۶- تفاوت از حیث پیش‌بینی رای تکمیلی
- ۴۸..... ۱۷- تفاوت از حیث موارد ابطال یا بطلان رای داور
- ۴۹..... ۱۸- تفاوت از حیث مهلت تقاضای ابطال رای داور
- ۴۹..... ۱۹- تفاوت از حیث اثر تعلیقی تقاضای ابطال رای داور
- ۵۰..... ۲۰- تفاوت از حیث پیش‌بینی اعاده دادرسی
- ۵۱..... ۲۱- تفاوت از حیث زمان شروع تقاضای اجرا
- ۵۳..... گفتار دوم: داوری‌های موردی و سازمانی
- ۵۷..... گفتار سوم: داوری‌های اختیاری و اجباری
- ۵۹..... بند اول: بررسی مختصر برخی مصادیق داوری اجباری در ایران
- ۵۹..... ۱- هیات داوری بورس اوراق بهادار
- ۶۱..... ۲- هیات داوری خصوصی سازی
- ۶۳..... ۳- داوری قانون پیش‌فروش ساختمان
- ۶۵..... ۴- داوری موضوع ماده ۵۳ شرایط عمومی پیمان
- ۶۸..... ۵- داوری در خصوص شرکت‌های تعاونی
- ۷۱..... بند دوم: سایر موارد محل بحث در داوری اجباری

فهرست مطالب □ ۷

بخش دوم: موافقت‌نامه داوری

- مبحث اول: شرایط عمومی موافقت‌نامه داوری..... ۷۵
- انعقاد داوری از سوی ولی یا قیم..... ۷۶
- انعقاد داوری از سوی نماینده شرکت..... ۷۹
- موضوع معین موافقت‌نامه داوری..... ۷۹
- مسائل مرتبط و نزدیک به موضوع داوری..... ۸۱
- مبحث دوم: شرایط اختصاصی موافقت‌نامه داوری..... ۸۳
- گفتار اول: بررسی موارد قابل ارجاع و غیرقابل ارجاع به داوری..... ۸۳
- بند اول: اصل نکاح و فسخ آن و طلاق و نسب..... ۸۴
- بند دوم: اصل ورشکستگی..... ۸۴
- بند سوم: دعاوی راجع به اموال عمومی یا دولتی..... ۸۵
- بند چهارم: شکایات کیفری..... ۹۰
- بند پنجم: اموری که اختلاف محسوب نمی‌شوند..... ۹۱
- بند ششم: موارد در صلاحیت مراجعی غیر از دادگاه یا شورا..... ۹۲
- بند هفتم: دعاوی راجع به انحلال قرارداد..... ۹۴
- بند هشتم: سایر موارد..... ۹۶
- گفتار دوم: مندرجات موافقت‌نامه داوری..... ۹۶
- بند اول: مواردی که باید یا بهتر است در موافقت‌نامه داوری درج شود..... ۹۷
- ۱- موضوع و محدوده شرط داوری..... ۹۷
- ۲- تعیین داور و اخذ قبولی..... ۹۸
- ۳- تعیین نحوه ابلاغ..... ۱۰۰
- ۴- تعیین هزینه داوری و پرداخت کننده..... ۱۰۰
- ۵- عنداللزوم تعیین تکلیف در خصوص تشکیل جلسه، محل جلسه داوری و زبان داوری.. ۱۰۳
- ۶- حق تمدید مهلت داوری توسط داور..... ۱۰۴
- ۷- تعیین دادگاه صالح در موارد مداخله دادگاه..... ۱۰۵
- ۸- رفع ابهام در خصوص تعداد داوران..... ۱۰۵
- ۹- عنداللزوم اعلام موارد ماده ۴۶۹ و اخذ رضایت طرف مقابل در شرط داوری..... ۱۰۶
- ۱۰- تعیین تکلیف استقلال شرط از قرارداد پایه..... ۱۰۷

- بند دوم: مواردی که بهتر است در موافقت‌نامه داوری درج نشود..... ۱۰۸
- ۱- عدم ذکر داور مرضی الطرفین ۱۰۸
- ۲- عدم تعیین طرفین و یا ذی‌نفع غیرمستقیم به عنوان داور ۱۱۲
- ۳- عدم ذکر عبارات حاوی اختیار در مراجعه به داوری ۱۱۵
- ۴- عدم ذکر ترتیب و تقدم‌های مبهم ۱۱۷
- ۵- عدم اشاره به حکم بجای داور ۱۱۸
- ۶- عدم ذکر تعداد داوران به صورت زوج ۱۱۹
- ۷- عدم تعیین اشخاص حقوقی به عنوان داور، مگر موسسات داوری ۱۱۹
- بند سوم: سایر نکات قابل توجه در موافقت‌نامه داوری ۱۲۱
- ۱- توجه به آیین‌نامه موسسات داوری ۱۲۱
- ۲- تعداد و انتخاب داور در موارد تعدد طرفین ۱۲۲
- ۳- شرط داوری در عقود جایز ۱۲۳
- مبحث سوم: آثار موافقت‌نامه داوری ۱۲۵
- گفتار اول: بررسی لزوم یا جواز موافقت‌نامه داوری ۱۲۵
- بند اول: لازم بودن نسبت به طرفین ۱۲۵
- بند دوم: پیش‌بینی حق فسخ داوری در موافقت‌نامه ۱۲۸
- بند سوم: جواز داوری نسبت به داور ۱۲۹
- گفتار دوم: عدم سرایت شرط داوری به اشخاص ثالث ۱۳۰
- گفتار سوم: استقلال شرط داوری ۱۳۱
- مبحث چهارم: شرط داوری و شروط مشابه ۱۴۰
- گفتار اول: شرط حل و فصل از طریق کارشناسی ۱۴۰
- گفتار دوم: شرط حل اختلاف از طریق مذاکره و سازش ۱۴۳
- گفتار سوم: شرط میانجیگری و سازش ۱۴۶
- گفتار چهارم: شرط حل اختلاف از طریق کمیسیون‌ها یا هیات حل اختلاف ۱۵۳

بخش سوم: تعیین داور

- مبحث اول: کلیات تعیین داور ۱۵۷

فهرست مطالب □ ۹

- گفتار اول: مقام ناصب ۱۵۸
- بند اول: تعیین داور توسط طرفین ۱۵۸
- بند دوم: تعیین داور توسط ثالث و دعوی عزل داور ۱۵۹
- بند سوم: تعیین داور توسط دادگاه ۱۶۱
- گفتار دوم: نکات کلی تعیین داور ۱۶۱
- بند اول: تعداد داوران ۱۶۱
- بند دوم: تعداد داوران در موارد تعدد طرفین ۱۶۲
- بند سوم: عزل داور ۱۶۲
- بند چهارم: قید مرضی الطرفین برای داور ۱۶۴
- بند پنجم: پیشنهاد ترکیب هیات داوری ۱۶۵
- بند ششم: فوت یا حجر داور قائم به شخص ۱۶۵
- مبحث دوم: تشریفات و آیین تقاضای تعیین داور از دادگاه ۱۶۶
- ۱- تقاضای تعیین داور؛ درخواست یا دادخواست ۱۶۶
- ۲- شرایط متن اظهارنامه تعیین داور ۱۶۷
- ۳- ضمائم درخواست تعیین داور ۱۶۸
- ۴- بررسی لزوم تشکیل جلسه برای تعیین داور ۱۶۹
- ۵- نحوه اقدام دادگاه در پرونده تقاضای تعیین داور ۱۷۱
- ۶- رد درخواست تعیین داور ۱۷۳
- ۷- دادگاه صالح برای تعیین داور ۱۷۴
- ۸- سایر نکات تعیین داور توسط دادگاه ۱۷۸
- مبحث سوم: اشخاص ممنوع از داوری ۱۸۰
- گفتار اول: افراد دارای ممنوعیت مطلق ۱۸۱
- گفتار دوم: افراد دارای ممنوعیت نسبی ۱۸۲
- بند اول: ممنوعیت نسبی از حیث تراضی ۱۸۲
- بند دوم: ممنوعیت نسبی از حیث موضوع ۱۸۴
- گفتار سوم: ضمانت اجرای انتخاب داوران دارای ممنوعیت ۱۸۸

بخش چهارم: رسیدگی داور و صدور رای

- ۱۹۷.....مبحث اول: تنظیم درخواست داوری
- ۱۹۹.....داوری و مجهول‌المکان بودن خوانده
- ۲۰۰.....مبحث دوم: تشخیص صلاحیت داور و زمان ارجاع اختلاف به داوری
- ۲۰۰.....گفتار اول: اختلاف بین دادگاه و داور در خصوص صلاحیت
- ۲۰۱.....گفتار دوم: زمان ارجاع اختلاف به داوری
- ۲۰۷.....مبحث سوم: مهلت داوری و شروع آن
- ۲۰۷.....۱- مهلت داوری
- ۲۰۷.....۲- ابتدای مهلت داوری
- ۲۰۹.....۳- تمدید مهلت داوری
- ۲۱۲.....۴- توقیف داوری
- ۲۱۴.....۵- تجدید مهلت داوری
- ۲۱۵.....مبحث چهارم: هزینه و حق‌الزحمه داوری
- ۲۲۰.....مبحث پنجم: تشکیل جلسه، ادله اثبات و تحقیقات داور، طواری در داوری
- ۲۲۰.....گفتار اول: جلسه داوری
- ۲۲۰.....بند اول: بررسی لزوم تشکیل جلسه داوری
- ۲۲۲.....بند دوم: جلسه رسیدگی، شور و صدور رای
- ۲۲۴.....گفتار دوم: ادله اثبات و تحقیقات داور
- ۲۲۴.....بند اول: ارجاع به کارشناسی
- ۲۲۵.....بند دوم: استماع شهادت یا سوگند توسط داور
- ۲۲۶.....بند سوم: اخذ استعلام توسط داور
- ۲۲۷.....گفتار سوم: طواری در داوری
- ۲۲۷.....بند اول: افزایش خواسته یا تغییر خواسته در داوری
- ۲۲۸.....بند دوم: تامین خواسته و دستور موقت
- ۲۳۲.....بند سوم: دعاوی طاری در داوری
- ۲۳۵.....مبحث ششم: انشاء و تنظیم رای توسط داور
- ۲۳۵.....گفتار اول: محتویات رای داور

فهرست مطالب □ ۱۱

۲۴۱.....	گفتار دوم: ویژگی های رای داور
۲۴۱.....	بند اول: قطعی بودن
۲۴۱.....	بند دوم: قابل ابطال بودن
۲۴۱.....	بند سوم: موجودیت رای داور با ابلاغ
۲۴۳.....	بند چهارم: حضوری بودن
۲۴۳.....	بند پنجم: اعتبار امر مختومه داشتن
۲۴۴.....	بند ششم: بی اثر بودن رای داور نسبت به اشخاص ثالث
۲۴۵.....	گفتار سوم: صدور قرار و گزارش اصلاحی توسط داور
۲۴۵.....	بند اول: صدور قرار توسط داور
۲۴۶.....	بند دوم: صدور گزارش اصلاحی توسط داور
۲۴۸.....	گفتار چهارم: اصلاح رای داور
۲۴۸.....	بند اول: فروض اصلاح رای داور
۲۵۰.....	بند دوم: تشریفات اصلاح رای داور از دادگاه
۲۵۰.....	۱- دادخواست یا درخواست
۲۵۰.....	۲- دادگاه صالح برای اصلاح رای داور
۲۵۱.....	۳- خواندگان اصلاح رای داور
۲۵۲.....	۴- سایر نکات اصلاح رای داور
۲۵۴.....	مبحث هفتم: تکرار پذیری و زوال داوری
۲۵۴.....	گفتار اول: بررسی تکرارپذیری داوری
۲۵۷.....	گفتار دوم: موارد زوال داوری
۲۵۷.....	بند اول: تراضی طرفین
۲۶۰.....	بند دوم: فوت یا حجر یکی از طرفین
۲۶۲.....	بند سوم: عدم داوری از سوی داور قائم به شخص
۲۶۵.....	بند چهارم: انقضای مهلت داوری
۲۶۷.....	بند پنجم: ابطال رای داور توسط دادگاه
۲۶۸.....	بند ششم: دستور عدم اجرای رای داور
۲۶۹.....	بند هفتم: قائم مقام واقع شدن داور

- بند هشتم: منتفی شدن موضوع داوری..... ۲۶۹
بند نهم: سایر موارد زوال داوری..... ۲۷۰

بخش پنجم: ابلاغ و اجرای رای داور

- مبحث اول: ابلاغ رای داور..... ۲۷۱
ضمایم درخواست ابلاغ رای داور..... ۲۷۵
خواهان و خوانده تقاضای ابلاغ..... ۲۷۵
نظارت دادگاه بر رای داور در زمان ابلاغ..... ۲۷۶
ماهیت تصمیم دادگاه در خصوص ابلاغ..... ۲۷۹
اثر ایجاد ابلاغ رای داور..... ۲۷۹
مبحث دوم: اجرای رای داور..... ۲۸۰
مرجع صالح..... ۲۸۰
ضمایم درخواست اجرا..... ۲۸۱
تصمیم دادگاه نسبت به درخواست اجرا..... ۲۸۲
رفع ابهام از رای داور..... ۲۸۳
عدم قابلیت اجرای رای داور..... ۲۸۴

بخش ششم: طرق شکایت نسبت به رای داور

- مبحث اول: ابطال رای داور (اعتراض به رای داور یا بطلان رای داور)..... ۲۸۶
گفتار اول: جهات مصرحه ابطال رای داور در ماده ۴۸۹..... ۲۸۷
بند اول: رای داور خلاف قوانین موجد حق باشد..... ۲۸۷
بند دوم: رای داور خارج از موضوع داوری باشد..... ۲۹۴
بند سوم: داور خارج از حدود اختیار رای دهد..... ۳۰۰
بند چهارم: صدور و تسلیم رای پس از خاتمه مدت داوری..... ۳۰۳
بند پنجم: مغایرت رأی داور با آنچه در دفتر املاک یا..... ۳۰۸
بند ششم: صدور رای توسط داورانی که مجاز به صدور رای نبوده‌اند..... ۳۱۰
بند هفتم: قرارداد رجوع به داوری بی اعتبار بوده باشد..... ۳۱۱

فهرست مطالب □ ۱۳

گفتار دوم: سایر جهات ابطال رای داور غیر از موارد ماده ۴۸۹.....	۳۱۵
بند اول: مدلل و موجه نبودن رای داور.....	۳۱۶
بند دوم: عدم رعایت مقررات ابلاغ.....	۳۱۷
بند سوم: عدم دعوت داوران برای جلسه شور.....	۳۱۸
بند چهارم: عدم ارجاع امور فنی به کارشناسی.....	۳۱۹
بند پنجم: عدم رعایت اصل تناظر.....	۳۱۹
بند ششم: بررسی مرضی الطرفین بودن داور.....	۳۲۱
بند هفتم: عدم حل و فصل اختلاف.....	۳۲۲
بند هشتم: تعارض رای داور با حکم قبلی دادگاه.....	۳۲۲
بند نهم: نقض مبنای رای داور با حکم دادگاه.....	۳۲۳
بند دهم: تفسیر متفاوت دادگاه از قرارداد یا قانون یا آیین نامه مربوطه.....	۳۲۵
مبحث دوم: تشریفات راجع به ابطال رای داور.....	۳۲۶
دادگاه صالح.....	۳۲۶
دادخواست یا درخواست.....	۳۲۸
عنوان تقاضا.....	۳۲۸
اصحاب دعوا.....	۳۲۸
ضمانت اجرای شرایط شکلی تقاضا.....	۳۳۰
مهلت اعتراض.....	۳۳۱
بررسی اعتراض به رای داور قبل از ابلاغ رای.....	۳۳۳
طرح خواسته مستقل برای فرار از مهلت اعتراض.....	۳۳۳
ذکر جهت ابطال.....	۳۳۴
مالی یا غیر مالی بودن ابطال رای داور.....	۳۳۵
اسقاط حق اعتراض.....	۳۳۷
عدم بررسی امور موضوعی در دعوی ابطال رای داور.....	۳۳۸
نظارت یا کنترل قضایی دادگاه بر رای داور.....	۳۳۹
ماهیت رای دادگاه در دعوی ابطال رای داور.....	۳۴۲
اثر تعلیقی اعتراض به رای داور.....	۳۴۳

۱۴ □ داوری داخلی

- ۳۴۴..... مبحث سوم: سایر طرق نقض رای داور
- ۳۴۵..... گفتار اول: اعتراض ثالث به رای داور
- ۳۴۵..... مرجع اعتراض ثالث به رای داور
- ۳۴۶..... تفاوت‌های اعتراض و اعتراض ثالث به رای داور
- ۳۴۷..... اثر رای داور نسبت به اشخاص ثالث
- ۳۴۹..... اعتراض ثالث به عملیات اجرایی رای داور
- ۳۵۰..... گفتار دوم: اعاده دادرسی نسبت به رای داور
- ۳۵۵..... فهرست منابع

مبحث دوم: محاسن و معایب داوری

۱۲- داوری دارای معایب و محاسنی است که اصحاب دعوا قبل از ارجاع اختلاف به داوری باید با این محاسن و معایب آشنا شوند و چنانچه این نهاد برای آنها مناسب و مقرون به صرفه باشد، این روش را برای حل اختلاف خود انتخاب نمایند. والا چه بسا انتخاب کورکورانه این روش، آنها را با مشکلاتی در ادامه کار مواجه نماید که برای همیشه عطای این روش را به لقاش ببخشند.

گفتار اول: محاسن داوری

۱۳- با توجه به معایب و محاسن داوری، بسته با اوضاع و احوال خاص هر پرونده، طرفین باید تصمیم‌گیری نمایند که در آن قرارداد یا مورد خاص، گنجاندن شرط داوری می‌تواند منافع طرفین را تامین کند یا خیر. بنابراین ذکر محاسن به منزله تایید کلی شرط داوری نبوده و ذکر معایب نیز نفی کلی داوری نمی‌باشد. لذا در هر مورد باید ضرورت یا عدم ضرورت درج شرط داوری در قرارداد به طور خاص بررسی شود. با توجه به تالیفات متعدد در خصوص معایب و محاسن داوری، در این کتاب به واسطه غلبه جنبه کاربردی، صرفاً به صورت تیتروار به محاسن و معایب داوری به ویژه در حقوق ایران اشاره می‌شود. از جمله محاسن داوری به شرح ذیل می‌باشد.

۱- تخصصی بودن

۱۴- از جمله محاسن داوری می‌توان به تخصصی و فنی بودن رسیدگی‌های داوری در مقایسه با رسیدگی دادگاه اشاره نمود. مسلماً از قاضی دادگاه نمی‌توان انتظار آشنایی در همه حوزه‌های تخصصی از جمله نرم‌افزارهای اپن سورس، پتروشیمی و امثال آن را داشت. عدم آشنایی با موضوعات تخصصی پرونده ممکن است منتهی به برداشت اشتباه از تعهدات

بخش اول: کلیات □ ۲۵

عرفی طرفین یا عدم برداشت صحیح از ماقع گردیده و النهایه منتهی به صدور رای اشتباه گردد. به همین واسطه ممکن است طرفین مراجعه به داوری شخص متخصص را بر دادگاه ترجیح دهند. طرفین علی‌الاصول داور را با توجه به تخصص داور انتخاب می‌نمایند. بهترین حالت در انتخاب هیات داوری آن است که در ترکیب مذکور هم اشخاص حقوقی و هم اشخاص فنی از حوزه موضوع اختلاف حضور داشته باشند تا هر دو جنبه حقوقی و تخصصی موضوع رعایت شود.

۲- تمایل به سازش و اجرای داوطلبانه

۱۵- در بسیاری از موارد مشاهده شده است که «داوران» تلاش‌های بیشتری نسبت به دادگاه در جهت سازش داشته‌اند و اتفاقاً در بسیاری موارد نیز موفق در این امر بوده‌اند. پس از سازش نیز طرفین غالباً تمایل بیشتری در اجرای داوطلبانه مفاد سازش دارند. حتی در موارد عدم سازش نیز با توجه به توافق طرفین به داوری، غالباً طرفین راحت‌تر به رای داوری تمکین نموده و رای را طوعاً اجرا می‌کنند. البته با این وجود موارد اعتراض به رای داور (ابطال رای داور) یا درخواست اجرای رای داور از طریق دادگاه کم نمی‌باشد.

۳- محرمانه بودن

۱۶- حفظ اسرار و اصل محرمانه بودن اطلاعات پرونده نزد داور برای طرفین پرونده ممکن است بسیار حائز اهمیت باشد. در حالیکه پرونده دادگاه نزد کارآموزان، کارمندان دفتر و غیره قرار می‌گیرد و اطلاعات آن ممکن است افشا شود. در حالیکه در خصوص پرونده مطروحه نزد داور چنین نیست و احتمال افشای اطلاعات کمتر است. حتی ممکن است طرفین، حفظ اسرار و اطلاعات پرونده توسط داور را با تعیین وجه التزام شرط نمایند و با این شرط از او قبول داوری بگیرند.

۴- سرعت داوری

۱۷- داور در رسیدگی خود تابع مقررات و تشریفات آیین دادرسی مدنی نمی‌باشد. از طرفی داور مکلف است در مدت داوری که طرفین توافق نموده‌اند یا در مدت قانونی رای صادر نماید. در صورت عدم تعیین مدت از سوی طرفین، رسیدگی داور غالباً باید ظرف سه ماه انجام و رای صادر شود. بنابراین سرعت رسیدگی‌های داور بسیار سریع‌تر از محاکم بوده و حتی طرفین می‌توانند مدت بسیار کمتری، مثلاً یک ماه را به عنوان مدت داوری شرط نمایند. اگر داور توانایی اظهار نظر در مدت اندک مورد نظر طرفین را ندارد، می‌تواند داوری را قبول ننموده و تکلیفی بر داور قبل از قبول داوری نیست.

گفتار دوم: معایب داوری

۱۸- نهاد داوری علی‌رغم محاسن آن، دارای معایبی نیز می‌باشد. اکثر معایب داوری در حقوق ایران به واسطه ضعف و اجمال قانون و بعلاوه نهادینه نشدن این نهاد در کشور می‌باشد. از جمله معایب داوری می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

۱- ابزاری برای سوءاستفاده

۱۹- بزرگترین ایراد داوری در حقوق ایران، سوء استفاده از این نهاد برای دور زدن قانون می‌باشد. متأسفانه مشاهده شده است که اشخاص مبتدی با استفاده از شرط‌های صوری داوری در قراردادهای غالباً صوری، قصد سوء استفاده از این نهاد را دارند. به عنوان مثال در یک مورد مشاهده شده است که یک جوان عراقی برای دریافت پول از پدر و مادرش که هر دو پزشک بوده‌اند با مخالفت والدین مواجه می‌شود. النهایه پس از مشورت این جوان با یکی از دوستان ایرانی‌اش، مقرر می‌شود قراردادی بین آنها تنظیم شده و

بخش اول: کلیات □ ۲۷

شخص عراقی خود را پنجاه هزار دلار بدهکار وانمود کند و در ضمن آن شرط داوری نیز درج شده است. متعاقباً داور، شخص عراقی را محکوم نموده و پس از جلب و حبس ایشان و اطلاع به خانواده محکوم علیه، پول دریافتی از خانواده بین طرفین قضیه تقسیم می‌شود.

در برخی موارد نیز مشاهده شده است که برای تضييع حقوق اشخاص ثالث، بین دو شخص دیگر شرط داوری گنجانده شده و رای بین آنها پس از اجرا محل حقوق اشخاص ثالث شده است. به عنوان مثال برای اثبات تقدم بيع بر قرارداد دیگر، در بيع مقدم شرط داوری گنجانده و از داور رای الزام به تنظیم سند یا الزام به تحویل مبيع اخذ نموده‌اند.

بدیهی است در همه موارد سوءاستفاده از نهاد داوری، پس از طرح موضوع نزد قاضی دادگاه تحت عناوین مختلف اعم از ابطال رای داور، اجرای رای داور، اعتراض ثالث به رای داور و غیره، یک قاضی مسلط و توانمند به سادگی پی بر ساختگی بودن موضوع و احتمال بالای تبانی طرفین خواهد برد. متأسفانه این نوع سوءاستفاده‌ها از نهاد داوری، صرفاً وارد کننده خدشه به نهاد داوری و مانعی بزرگ برای اعتماد محاکم به نهاد داوری و مانع توسعه این نهاد می‌باشد.

۲- طولانی شدن پروسه به علت نقص قانون

۲۰- علی‌رغم سرعت بالای رسیدگی‌های داوری، گاهی اوقات عدم تعیین داور توسط طرفین، باعث طولانی شدن رسیدگی به واسطه پروسه تقاضای تعیین داور از دادگاه می‌باشد. همچنین بعد از صدور رای داور، جریان اعتراض به رای داور که بدواً در مرحله بدوی و سپس مرحله تجدیدنظر را در پی دارد، باعث طولانی شدن جریان احقاق حق می‌شود. در

بخش اول: کلیات □ ۲۹

وجه یا مال به نفع یکی از طرفین اظهارنظر یا اتخاذ تصمیم نماید به حبس از شش ماه تا دو سال یا مجازات نقدی از ۲۵/۰۰۰/۰۰۰ تا ۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال محکوم و آنچه گرفته است به عنوان مجازات مودی به نفع دولت ضبط خواهد شد.»

۴- عدم رسیدگی ماهیتی دادگاهها در مقام اعتراض به رای داور

۲۲- در رویه فعلی حقوق ایران، در صورت اعتراض به رای داور، دادگاه مسائل ماهوی موضوعی را مورد بررسی قرار نمی‌دهد و النهایه صرفاً مسائل ماهوی حکمی را مورد توجه قرار می‌دهد (ر.ک. ش ۳۰۶ و ۳۵۹). بدیهی است این امر احتمال اشتباه بودن رای داور را افزایش می‌دهد. تصور نمایید در مواردی که دادگاه عمومی صالح به رسیدگی است، پس از تجدیدنظرخواهی از حکم، دادگاه تجدیدنظر صرفاً رسیدگی شکلی و ماهوی حکمی نماید. مسلماً این امر احتمال اشتباه بودن رای دادگاه را افزایش می‌دهد. این امر در حال حاضر در خصوص آراء داوری در حال اتفاق است.

البته ممکن است ادعا شود که اتفاقاً عدم رسیدگی ماهوی دادگاه به رای داور، از امتیازات داوری است و طرفین اختلاف با فرض اطلاع از قوانین، این نهاد را پذیرفته‌اند و لذا نباید این امر را از معایب داوری دانست.

۵- هزینه داوری

۲۳- سوالی که مطرح می‌شود آن است که هزینه داوری در حقوق ایران نسبت به هزینه دادرسی در دادگاه بیشتر است یا کمتر و در واقع این موضوع از معایب داوری است یا از محاسن داوری؟ برخی اساتید هزینه داوری را جز محاسن داوری می‌دانند و برخی اساتید، هزینه داوری را جز معایب داوری می‌دانند. در پاسخ باید قائل به تفکیک شد.